

АВТОРСЬКА ТЕРИТОРІЯ 2

Кулаков А. В.

ПЕРЕДМОВА ПЕРЕКЛАДАЧА

Представлений текст є уривком із статті Р.Рорті "Гайдеггер, випадковість і прагматизм" (Heidegger, Contingency, and Pragmatism), перекладеної за виданням: R.Rorty Essays On Heidegger and Others. - Cambridge University Press, 1996. - С 27-31. Ця стаття вміщує в себе пасажі з іншої статті Р.Рорті (Heidegger wider den Pragmatisten // Neue Hefte Fur Philosophie. - 1984. - № 23. - S. 1-22), - що являє собою друковану версію лекції, прочитаної Р.Рорті в Гаверфордському коледжі, яка вийшла друком лише в німецькому перекладі. Українською мовою перекладено вперше.

У процесі роботи над перекладом автор стояв перед вибором між двома стратегіями: "одомашненням" і "очуженням" тексту. Цілковито одомашнити текст неможливо, оскільки постаті Р.Рорті, М.Гайдеггера, Д.Дьюї та ін. ще до кінця, як на нашу думку, не прижилися в українському інтелектуальному середовищі. Семантична і термінологічна непропробленість у нашій культурі дискурсів, представлених в цьому тексті, не дозволяє повністю зробити цей текст звичним для українського "інтелектуального вуха". Так, виникли проблеми при перекладі навіть простого на перший погляд слова *escalator*: у намаганні "одомашнити" текст його треба було би перекласти як "сходи", оскільки "ескалатор" для нашої завжди не до кінця урбанізовано-"цивілізованої" реальності (метро є лише в лічених містах України, а ескалатори в крамницях та ділових центрах також зустрічаються нечасто) видавався незвичним навіть на звук. Проте для збереження смислового навантаження цього "терміна": ескалатор сам везе, на відміну від сходів, якими спускаються, і отже, сходи є лише пасивним засобом, яким користується певний суб'єкт дії, а Р.Рорті намагався через це слово передати саме таку "вкинутість" (термін Гайдеггера) пасажира, який радше вже віднаходить себе в певному розмікнутому горизонті історії, і відтак ці межі-"сходи" визначають його мислення і мислять ним самим, - перекладі перевагу було надано слову "ескалатор".

Разом з тим остаточно перейти на позицію "очуження" також не видається можливим, позаяк текст може повністю втратити свою зрозумілість і ще більше не сприятиме "вживленню" в український культурний контекст уже зазначених дискурсів (оскільки кожен переклад несе в собі завдання внести в специфічне культурне поле певні нові елементи, змушуючи його відрефлексовувати їх, а отже й перетворювати на власні конститутиви). Але оскільки цей текст таки є *філософським* і походить з контексту чужої інтелектуальної традиції, для збереження смислу часто необхідно було притримуватися саме стратегії "очуження", чому сприяє і величезні труднощі з українським перекладом гайдеггеріанського словника.

Стосовно інших двох супротивних підходів - буквализму й переспіву-переказу, - то автор перекладу насправді є прихильником першого, хоча часом для благозвучної передачі смислу не залишалось нічого, як змінювати синтаксичну будову речень, вдаватися до не зовсім буквальних зворотів. Тому тут також до-

водилось лавірувати, проте в певних термінологічне значимих місцях чи місцях з ключовими словами (передусім в цитаціях Гайдеггера) перекладач намагався дотримуватися буквализму.

У процесі роботи над перекладом, особливо над термінологічним апаратом (який у Р.Рорті доволі розмитий, оскільки в його текстах не існує чітких де-маркацій між по-науковому дисциплінованим ужитком та літературною метафорою - вони часто-густо заступають одне одного), доводилось серед численних семантичних та лінгвістичних відповідників обирати один, виходячи з контексту кожного речення.

Так, одне з найулюбленіших слів Р.Рорті "*claim*", яке в якості іменника має значення: "претензія", "засіхання", "вимога", "ствердження", "заява", "запевнення", - в багатьох місцях перекладається по-різному. Наприклад, у першому реченні - як "ствердження", а вже у другому - як "думка". Хоча деякі запропоновані варіанти перекладу цього слова, які вибрав для себе перекладач, зокрема "думка", досить нейтральні, слід мати на увазі, що це слово вказує на ангажованість суб'єкта у свою дію, у даному випадку в своє знання, у цьому реченні і знання як "думка", "опінія", "погляд" стверджується, навіть насаджується у своїй претензії на значимість. З іншого боку, це слово виявляє загальну неприйнятність чи невизнання певної "думки", що і вимагає про неї активно і голосно "заявляти", "стверджувати".

Слово "*inquiry*", яке має значення "питання", "запитування", "допиту", "отримання відомостей", "дошукування причин", "розслідування" "дослідження", "вивчення", у даному перекладі передано саме як "дослідження", що підкреслює саєнтистський обертон цього слова на протигау юридично-поліційному та звичайному питальному контекстам, оскільки, згідно з думкою перекладача, факт того, що Р.Рорті вийшов з позитивізму та аналітичної філософії, де саме наукове дослідження - "*inquiry*" - було доволі значимим, дає підстави для такого вибору. І тим самим цей варіант, хоча і натякає на Гайдеггерове "запитування", проте все ж таки відмежовується від його "опитування сушого на предмет його буття", оскільки Гайдеггер навпаки намагався перевести мислення з саєнтистської суб'єкт-об'єктної парадигми опанування на парадигму герменевтичного дослухання.

"Representation" залишається без перекладу, лише по-українськи транслітерується, задля збереження всієї семантичної повноти цього слова, зокрема та-

кож і на підставі того, що критика цього терміна, а отже і традиції мислити в ньому, посідає у філософії Гайдеггера одне з чільних місць.

Слово "assumption" перекладено як "припущення", проте слід мати на увазі, що воно позначає не "гіпотезу", не "здогад", а "принцип", "засновок", "вихідне положення" певного мислення.

Значні труднощі виникли при перекладі словосполучення "power freak". Слово "freak" позначає певну незвичність, відхилення від норми, перверзію, збочення якогось процесу, предмета чи особи (потворність) з

негативним відтінком. Так, американців з їхньою надмірною турботою про фізичне здоров'я часто називають "health freaks" "схибнутими на здоров'ї", а кіноманів - "film freaks". Отже, цей контекст вживання слова "freak" і зумовив переклад "power freak" як "схиблений на владі". Але треба мати на увазі, що слово "freak" позначає відхилення *самого* процесу чи предмета, тому, як на думку перекладача, активністю володіє *не* той, хто є схибленим, а *те на чому* хтось схибився, відтак, в контексті мислення Р.Рорті сам владний дискурс породжує своїх "freaks".